

sàtirs i nimfes, en daltabaix festiu; / Nausica un vell banquer feia tornar *tarumba*, / les Hores abocaven un nèctar Kodorniu», Coromines (*Odysseus al Lion d'Or*, O. C., 1345, v. 7).

D'ús general en tot el domini continental, i no menys entre els valencians, fins els xurros: «capaços de trestornar o tornar *tarumba* al més guapo», MGadea (*T. del Xè I*, 107); en una narració de Navarro Rei (Val. 1913, *AlcM*); Sogorb «*tarumba*: el que se halla confundido, aturdido o anonadado» (Torres Fornés). És, doncs, significat unànime, i sobretot en les frases *fer tornar tarumba, tornar-se tarumba, és una mica tarumba*, pertany a l'ús més corrent i divulgat a Bna., en el cat. central i pertot. Altres accs. en la mesura que existeixin, són menys pròpies, o tindran caràcter més local.

El dicc. Aguiló el reconeix i documenta en l'acc. 'tarambana, beneit', afegint-hi amb atribució a Vic la vaga explicació «tiberi, marrinx»; Lab. (1840), que és el primer de registrar el mot, dona bé el sentit real, si bé entenen que *fer tarumba* vulgui dir «fer bulla», potser simple malentès o bé acc. passatgera i antiquada, car el sentit real d'això és «atabalar algú»; *AlcM* s'hi agafa posant-ho com a acc. 2, però no té cap autoritat en aquest punt, puix que el mot no sembla ser gaire o gens usat a les Illes: manca *DFgra.*, *DAmen.* i ni el *DAG.* ni *AlcM* no en donen cites insulars. Tampoc se n'aparta l'ús valencià segons Escrig (1851), fora dels derivats que hi afegeix (infra): «*tarumba* adj. como azortado o adormecido por la grande cargazón de cabeza». No deu existir en absolut una acc. «cos o volum desproporcionat» (de la qual s'enamora *AlcM* posant-la al cap de l'article per amor d'una infundada interpretació etimològica, car no es basa més que en el dicc. sense valor atribuït per un industrial a MGadea (que poc o gens hi intervingué).

En castellà, no pertany gaire avui a l'ús comú central, però s'hi havia usat com a terme familiar i hi resta a Amèrica i regionalment, amb sentit semblant, diferent en matisos: registrat allí només des de Terreros [c. 1770]: «volver a uno *tarumba*, vulgar, volverle loco, burlarle o jugar con él», usat així per Moratín; resta més viu a Amèrica: xilè i equat. *hacerlo a uno tarumba* «zarandearlo a su gusto, hacerle perder el tino»; amb la variant *turumba* allí i al Perú, Guatemala i Costa Rica; a part del Perú, *hacer turumba* «desorganizar, destruir» («lo dejé en la casa e hizo *turumba* con el comedor», MAUgarte, *Arequipeñismos*, s. v.).

Hi ha unes semblances molt notables amb mots ben llunyans: scr. *turumbah*, però és un mot rar i tardà [S. XII, d. C.], segons sembla en un sentit com 'espesura': parentiu antic fóra impossible, per fonètica [MBA > ma], de manera que l'únic enllaç concebible seria si el mot hagués estat portat com a manlleu d'una banda a l'altra pels portuguesos, però justament en portuguès el mot no existeix ni hi ha res de gaire semblant: ha de ser, doncs, semblança casual, mera curiositat. Tampoc pot ser més que això la que hi ha amb un àr. egipci *turúmba* 'bomba d'elevat aigua'

(Boqtor, Probst, Dozy, *Suppl.* 1, 146a), de sentit a penes relacionable, i que deu ser mot manllevat i no antic, arabització de l'it. *tromba* id.

DERIV.: *Tarumbejar. Tarumbar-se, tarumbat* «azorarse», i *tarumbesca* «cargazón grande de cabeza» Escrig 1851. *Atarumbar; atarumbament.*

*Tarlà* 'ninot de palla com es mou al grat del vent' emp., també 'beneitò, curt de gambals', deu ser també una forma més abreujada del tipus *tarallà* id. (a Banyoles), i *taralliro*. És molt conegut a tot l'Emp. i jo mateix ho he sentit: «Mirà pel trau que quedava entre 'ls dos homes --- tornà a fixar-se en les dues esqueles: una --- l'altra, ampla y tova com un coixí, semblava voler eixir-se del gec negrenc que la oprimia, tibant d'aixella a aixella --- Com s'ha engreixat aquest home --- pensà la Mila, reparant novament que tot se li havia empetitit, fins al punt de fer-lo semblar estrafet y enfarcellat com un *tarlà*; el mateix barretet ---», VCatalà (*Solitud* 1, 10.10); «balandrejant com un *tarlà*, amb el trontoll» un home sense sentits portat dalt d'un carro; «en Martinet --- sembla --- un *tarlà* mal engiponat, movent-se per enginy de maquinària», Pous i Pagès (*Quan se fa nosa* II, 169, 235). Però ja abans l'havia usat un escriptor del Migjorn, i com a designació objectiva: «van posar al balcó un *tarlà*, un ninot de palla, amb una ullera ---», NOLLER (*Bogeria*, ed. 1899, 124.8).<sup>4</sup>

<sup>1</sup> Temps ha vaig pensar que potser *tarannà* podia ser un arabisme, impressionat per una notable semblança de forma. Ho explico, encara que em sembli descartat, per evitar marrades a d'altres. El verb *taránnan* significava «il poussa des cris plaintifs» segons el glossari del poeta Abu 'l-Walid al Ansari; més que més, tenint en compte que possiblement vol dir el mateix el nostre *Ramon Martí* en posar formes del verb *rann* en el seu article «cantare» (p. 278), entre ells un infinitiu *taránin* «cantare» (53b); no és arrel rara car l'egipci Boqtor també porta el *ranna* «cantus» de *RMa.* amb les definicions «résonance, retentissement, pompe, style relevé», i hi ha *rann* «son ou chant plaintif» en el glossari dels Abbàdides, Dozy, *Suppl.* 1, 561a. Però de pensar en un arabisme ja ens en descoratgen, la data, la geografia i l'ambient en què apareix el cat. *tarannà*; i caldria bastant de subtilitat i equilibris semàntics per arribar de la idea de 'sòmiqueig planyívol', o de 'cantuseig' a la de 'manera de ser'; sobretot des d'una forma verbal del passat, com és *taránnan*, no es concep el pas a un substantiu; es podria pensar en una substantivació de l'infinitiu corresponent a aquella forma verbal, però aquest seria *taránnun* (que l'àrab de la nostra terra conservava aquest vocalisme, ho comproven les formes paral·leles *taşaşşu*, *taráququq*, *tabaħħuğ*, i moltes més registrades per *RMa.*, 55b, xxvii, xxvi). Encara menys base donarien altres mots d'arrels aràbigues, com *tárnana* «gaudere» *RMa.*, 135b, 405, 10; o el mot mossàrab *taránnin* 'atabalat' i el seu grup, del qual parlo en *DECH* 1, 400b3ss. Sobretot el fet de tractar-se d'un mot recent, i peculiar del cat. oriental, ens desvia de